

ВИСВІТЛЕННЯ ВИПАДКІВ ЖЕРТВ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ – ПРИНЦИП «НЕ ЗАШКОДЬ»

Розуміння впливу

Перед тим як брати інтерв'ю у жертви важких злочинів, таких як катування, сексуальне насильство, навмисні напади або інше нелюдське поводження, важливо зрозуміти вплив цього насильства. Важкі злочини зачіпають усіх - жінок, чоловіків, дітей - і можуть бути травматичними. Наслідки включають фізичні травми, хвороби та психологічні проблеми, такі як шок, тривога і ПТСР. Крім того, існує суспільне ставлення і стигми, пов'язані з деякими з цих злочинів, - особливо сексуальним насильством і деякими формами катування - які, поряд із ризиками для безпеки, можуть змусити жертв мовчати та утримуватися від публічних розповідей про свій досвід. Коли ви звертаєтесь до жертв важких злочинів і просите їх поділитися своїми історіями, важливо ставитися до їхнього досвіду із співчуттям і чутливістю та залучати їх до прийняття рішень, що стосуються інтерв'ю, виявляючи повагу до їхнього внеску і поглядів. Мета – зробити так, щоб особа, у якої беруть інтерв'ю відчувала, що стала сильнішою завдяки тому, що поділилася своєю історією зі співрозмовником, який проявляє присутність і співчуття.

Проведення інтерв'ю похапцем або у схожому на допит форматі, без врахування ситуації людини, яку інтерв'юють, може залишити в останнього відчуття, що він знову став жертвою або зазнав експлуатації. Це може мати глибокі наслідки як для жертви, так і для будь-якої доказової цінності свідчення. Однак важливо зазначити, що цей інформаційний листок повністю зосереджений на принципі «не зашкодь» та благополуччю жертви, а не на захисті доказів.

Перед інтерв'ю

Ключові питання

- Чому? Чому ви хочете зафіксувати цю історію? Чи є використання фотографії/аудіо/відео найбільш відповідним засобом?
- Що? Які потенційні ризики для безпеки вашого співрозмовника, його громади та для вас самого?
- Як? Як ви будете використовувати це інтерв'ю? Інтерв'ю від першої особи можуть бути використані для інформування аудиторії та підвищення обізнаності про страждання, але також для вторинного використання, такого як адвокаційні фільми, документація для звітів, докази в процесах притягнення до відповідальності або мобілізація аудиторії до дій.

Безпека і захист

- Конкретні ризики: ризики для фізичних осіб (такі як насильство, арешт, затримання), ризики для обладнання (загрози камері, обладнанню, офісам) та ризики цифрової безпеки (загрози даним, файлам, відеозаписам, мобільним телефонам і комунікаціям).
- Захист особистості: Обговоріть з особою, в якій берете інтерв'ю, необхідність приховування її особистості, особливо у випадку використання фотографій або відео. Можливі варіанти включають зйомку з тканиною, що приховує обличчя, зйомку тільки рук або використання програмного забезпечення для редагування, щоб розмити обличчя і спотворити голоси. Порадьте співрозмовнику уникати згадки деталей, які уможливають ідентифікацію, таких як місця, люди, організації, або інших подробиць, які можуть бути використані для ідентифікації інтерв'ююваного. Розробіть план для безпечного зберігання відео та інших матеріалів, безпечних зустрічей і комунікацій, щоб запобігти виявленню особистості людини, з якою проводили інтерв'ю сторонніми особами.

Конфіденційність і місце проведення

- Конфіденційність: забезпечте розуміння всіма залученими особами (інтерв'ююваним, оператором, інтерв'юером, контактною особою, союзниками) того, що можна і що не можна публічно розголошувати про інтерв'ююваного та проект. Переконайтеся, що будь-яка інформація, зібрана про інтерв'юювану особу, включаючи її справжнє ім'я, місце перебування, походження, професії, інформацію про родину, медичну інформацію та інші особисті дані, залишається конфіденційною.
- Безпечне місце: запитайте інтерв'ююваного, де буде найбезпечніше провести інтерв'ю, і забезпечте дискретність.

Підготовка до інтерв'ю

Дослідження та планування

- Переконайтеся, що вам дійсно потрібно провести ці інтерв'ю. Якщо можливо, використовуйте вже існуючі інтерв'ю, щоб уникнути надмірного навантаження на інтерв'ююваних.
- Складіть чіткий план щодо того, що ви будете робити з цим інтерв'ю після його завершення. Якщо підготовка репортажів про жертв важких злочинів є для вас новим питанням, проведіть дослідження і поспілкуйтесь з організаціями, що працюють з жертвами, щоб ознайомитися з цією темою.

Визначення та підготовка

- Покладайтесь на існуючі зв'язки з інтерв'ююваними або на довірені організації.
- Поділіться деталями вашого проекту, його цілями, процесом і залученими особами. Переконайтесь, що інтерв'юований розуміє, що участь є добровільною.
- Заохочуйте інтерв'юованого ставити питання. Проведіть бесіду про можливі ризики для безпеки і захисту інтерв'юованого.
- Проведіть якомога більше часу з інтерв'юованим до інтерв'ю. Чим більше у вас буде зв'язку з ним, тим комфортніше йому буде, що сприятиме якіснішому інтерв'ю.

Місце проведення інтерв'ю та підтримка

- Оберіть тихе і безпечне місце для забезпечення конфіденційності.
- Якщо можливо, забезпечте двох осіб для проведення інтерв'ю – одну для запису/фотографування/зйомки, а іншу для задавання питань. Пропонуйте можливість вибору між інтерв'юерами чоловічої і жіночої статі, якщо це можливо.
- Визначте варіанти підтримки для інтерв'юованого, включаючи присутність особи, що забезпечуватиме підтримку, або надання контактів юриста.

Обладнання та перекладач

- Заздалегідь підготуйте і перевірте обладнання (камеру, мікрофон, батареї, картки пам'яті тощо).
- Якщо потрібно, знайдіть надійного перекладача. Переконайтесь, що він розуміє питання інтерв'ю та міркування безпеки. В день інтерв'ю переконайтесь, що перекладач витримує 5-секундну паузу після того, як інтерв'юований закінчить говорити, перш ніж перекладати.

Підготовка питань

- Підготовка завчасу переліку ретельно продуманих запитань є важливим кроком у проведенні успішного інтерв'ю. Це особливо важливо при інтерв'юванні жертв катування або сексуального насильства — варто бути підготовленими в день інтерв'ю та уникати витрачання часу інтерв'юованого або повторення його історії без потреби. Виділіть час, щоб заздалегідь підготувати запитання, які сприятимуть ефективному інтерв'ю та виявлятимуть повагу до гідності і комфорту інтерв'юованого. Після складання списку питань упорядкуйте їх у логічному порядку, який підтримуватиме природний хід бесіди, і поділіться ними з особою, яку будете інтерв'ювати, до дня інтерв'ю.

- Уникайте прямого або непрямого покладання провини на інтерв'юованого за його досвід або натяків на те, що він би міг уникнути або протистояти інциденту. Уникайте образливої, грубої чи принизливої лексики. Не ставте навмисно питання, що мають на меті спровокувати емоційну реакцію вашого співрозмовника або розкрити щось, що він хотів би зберегти в таємниці.
- Будьте уважні до вибору слів, поважаючи термінологію, якій віддає перевагу інтерв'юована особа. Співпрацюйте з нею, щоб визначити найкращий підхід, формулювання та мову для її інтерв'ю. Наприклад, чи ідентифікує вона себе як жертву або особу, що вижила, чи їй не підходить жоден з цих варіантів або прийнятні обидва? Що б вона не вирішила, поважайте це рішення під час інтерв'ю та у вашій остаточній версії інтерв'ю.

Підготовка в день інтерв'ю

- Комфорт: витратьте час на неформальну бесіду, щоб розслабити інтерв'юованого
- Перерви та паузи: переконайтесь, що інтерв'юований знає, що може зупинити інтерв'ю в будь-який момент.
- Тайм-менеджмент: поважайте час інтерв'юованого.
- Звук і освітлення: мінімізуйте фоновий шум і забезпечте належне освітлення.

Проведення інтерв'ю

Інформована згода

Перед початком інтерв'ю обов'язково отримати інформовану згоду особи, в якій його бере. Інформована згода — це згода інтерв'юованого на запис відео і може бути надана тільки після того, як він зрозуміє, яким чином буде використано відео та хто його побачить. Запитайте у інтерв'юованого, що може бути для нього найгіршим сценарієм (наприклад, якщо його кривдник або громада побачать відео і впізнають його), і поділіться можливими стратегіями для зменшення цих ризиків (наприклад, приховування особи інтерв'юованого під час зйомки або під час редагування або використання псевдоніму). Особливо важливо зазначити, що, якщо це відео потрапить в Інтернет, будь-хто може побачити його зараз чи в майбутньому — і його охоплення може бути збільшене завдяки соціальним мережам. Якщо інцидент пов'язаний з кримінальною справою, в залежності від юрисдикції, відео може бути затребуване до розгляду за судовим розпорядженням - проконсультуйтеся з юристом, чи це може бути актуально. Ви можете задокументувати інформовану згоду на папері або на камеру. Документування згоди на камеру дозволяє зберегти згоду та важливу інформацію про безпеку разом з відеоматеріалом.

Під час інтерв'ю

- Зберігайте мовчання, поки респондент говорить, використовуючи невербальні сигнали, щоб показати, що ви слухаєте.
- Залишайтеся спокійними та співчутливими.
- Будьте терплячими та поважайте кордони інтерв'ююваного. Для того щоб історії з'явилися, потрібен час. Пам'ятайте, що історія може мати «прогалини» - це звичайна річ, коли деталі втрачаються під час травматичних переживань, таких як катування чи сексуальне насильство. Якщо ви відчуваєте, що важлива деталь відсутня, поверніться до цього, але не тисніть на інтерв'ююваного.
- Якщо знімаєте відео, тримайте камеру стабільно і уникайте зйомки непотрібних деталей. Якщо ви не плануєте використовувати матеріали в якості доказів, не фотографуйте і не знімайте рани, шрами або травми інтерв'ююваного. Це може спричинити повторну віктимізацію. Не запитуйте про деталі, які вам не потрібні, і записуйте/знімайте лише те, що необхідно.
- Робіть надихаючі зображення інтерв'ююваного.

Після інтерв'ю

Відгуки та безпека

- Запитайте у інтерв'ююваного про його відгук щодо процесу інтерв'ю.
- Перегляньте заходи безпеки і поважайте
- будь-які прохання про видалення частин відповіді.

Наступні кроки та підтримка

- Уточніть наступні кроки і підтримуйте контакт. Обміняйтеся контактною інформацією, щоб мати можливість спілкуватися після інтерв'ю. Обговоріть, якими будуть наступні кроки в комунікації, процесі, очікуваннях і залученні інтерв'ююваного. Будь-які взяті зобов'язання повинні бути виконані.
- Надайте допоміжну інформацію інтерв'ююваному та команді, що брала інтерв'ю, щодо запобігання вторинній травмі.

Остаточний перегляд і зберігання

- Якщо можливо, поділіться з інтерв'ююваним остаточно відредагованим інтерв'ю для перегляду.
- Надійно зберігайте відеоматеріали, також зберігаючи записи про заходи безпеки та отриману згоду.

Цей інформаційний бюлетень підготовлено IUSTICOM в рамках проєкту, спрямованого на підвищення розуміння процесів перехідного правосуддя (включаючи кримінальне правосуддя) в Україні.

Цей проєкт є частиною програми консорціуму «Відновлення гідності та правосуддя в Україні», яка зосереджена на підвищенні відповідальності за міжнародні злочини, вчинені в Україні. Програму фінансує Міністерство закордонних справ Нідерландів і реалізує Міжнародна організація права розвитку (IDLO) у співпраці з T.M.C. Asser Instituut, Центром міжнародного правового співробітництва (CILC) та Гельсінським комітетом Нідерландів (NHC).

Проєкт спрямований на зміцнення інституцій та розвиток спроможностей ключових учасників в Україні, які займаються міжнародними злочинами: прокурорів, поліції, суддів, а також журналістів та громадських організацій. Ми віримо, що за підтримки міжнародної спільноти Україна може досягти прогресу у притягненні до відповідальності за ці злочини.

При підготовці цього бюлетеня використовувались матеріали з багатьох джерел, включаючи книги, журнальні статті та онлайн-ресурси. Цей бюлетень не претендує на оригінальність і радше становить собою збірку актуальної інформації, яка допоможе зацікавленим сторонам в Україні зрозуміти сутність ширших концепцій перехідного правосуддя та міжнародного кримінального права.

IUSTICOM є першою НУО, яка зосереджена на комунікації правосуддя шляхом активної взаємодії між різними механізмами притягнення до відповідальності та їхніми зацікавленими сторонами через реалізацію різноманітних проєктів, заходів та активностей. IUSTICOM також збільшує кількість точної інформації про перехідне правосуддя та різні механізми притягнення до відповідальності в публічному просторі.